

Harrastamisen Suomen mallin kehittämishanke

LOPPURAPORTIN TIIVISTYS (4.4.2025)

Liikuntapalvelut: Turku, Helsinki, Espoo, Vantaa & Jyväskylä

Sisältö

- 01 Hankkeen toteutus
- 02 Harrastuspolkujen kehittäminen
- 03 Harrastuspolun visiot – ohjattu liikuntaharrastaminen
- 04 Yhteisövaikuttavuuden mallin kehittäminen
- 05 Harrastuspolun visiota tukevat hyvät käytänteet ja toimintatavat
- 06 Kehittämissuosituks

01

Hankkeen toteutus

Taustatietoa

- Harrastamisen Suomen mallin (HSM) kehittämishanke on Espoon, Helsingin, Jyväskylän, Turun ja Vantaan kaupunkien liikuntapalveluiden yhteishanke, joka käynnistyi kesäkuussa 2023 ja päättyi 31.12.2024.
- Kaupunkien lisäksi Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta ja Itsenäisyyden juhluvuoden lasten säätiö (ITLA) osallistuivat hankkeen toteutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi hankkeelle rahoitusta 370 000 € euroa. Hankkeen koordinoinnista vastasi Turku.

Hankesuunnitelmaan pohjautuen hankkeelle määritettiin neljä päätavoitetta:

1. Parantaa lasten ja nuorten liikuntaharrastamisen polkuja ja sitä kautta lisätä harrastajien määrää ja toimintaan sitoutumista
2. Luoda toimiva rakenne ja käytäntöjä HSM:n ja perinteisen seuratoiminnan yhdistämiseksi
3. Luoda yhteistyövaikuttavuuteen* perustuva yhteiskehittämisen toimintamalli, joka otetaan vakituisesti käyttöön
4. Tuottaa tietoa suurten kaupunkien liikuntaharrastamisen kokonaisuudesta (kaupungin harrastusryhmät, urheiluseuratoiminta) ja HSM:n roolista siinä

Hankkeessa kehitettävä harrastuspolku

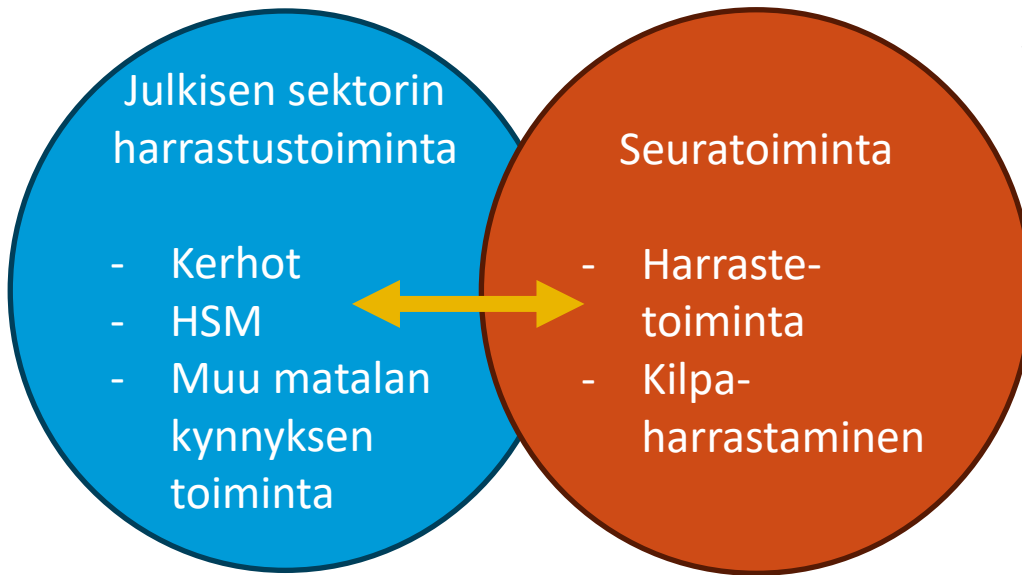

Lapsinäkökulma

Miten edistämme lasten ja nuorten ohjautumista polulle?

Miten edistämme lasten ja nuorten pysymistä harrastuksissa?

Miten kuulemme ja osallistamme lapsia ja nuoria tehokkaammin?

Seuranäkökulma

Miten saadaan seuroja matalan kynnyksen toimintaan?

Miten saadaan seuroihin enemmän matalan kynnyksen toimintaa?

Seurojen matalan kynnyksen toiminnan parempi tunnistaminen

Kaupunkinäkökulma

Sillan rakentamista?

Toimintojen yhdistämistä?

Yhteisövaikuttavuusmalli harrastuspolkujen kehittämiseksi

Matalan kynnyksen liikuntaharrastus

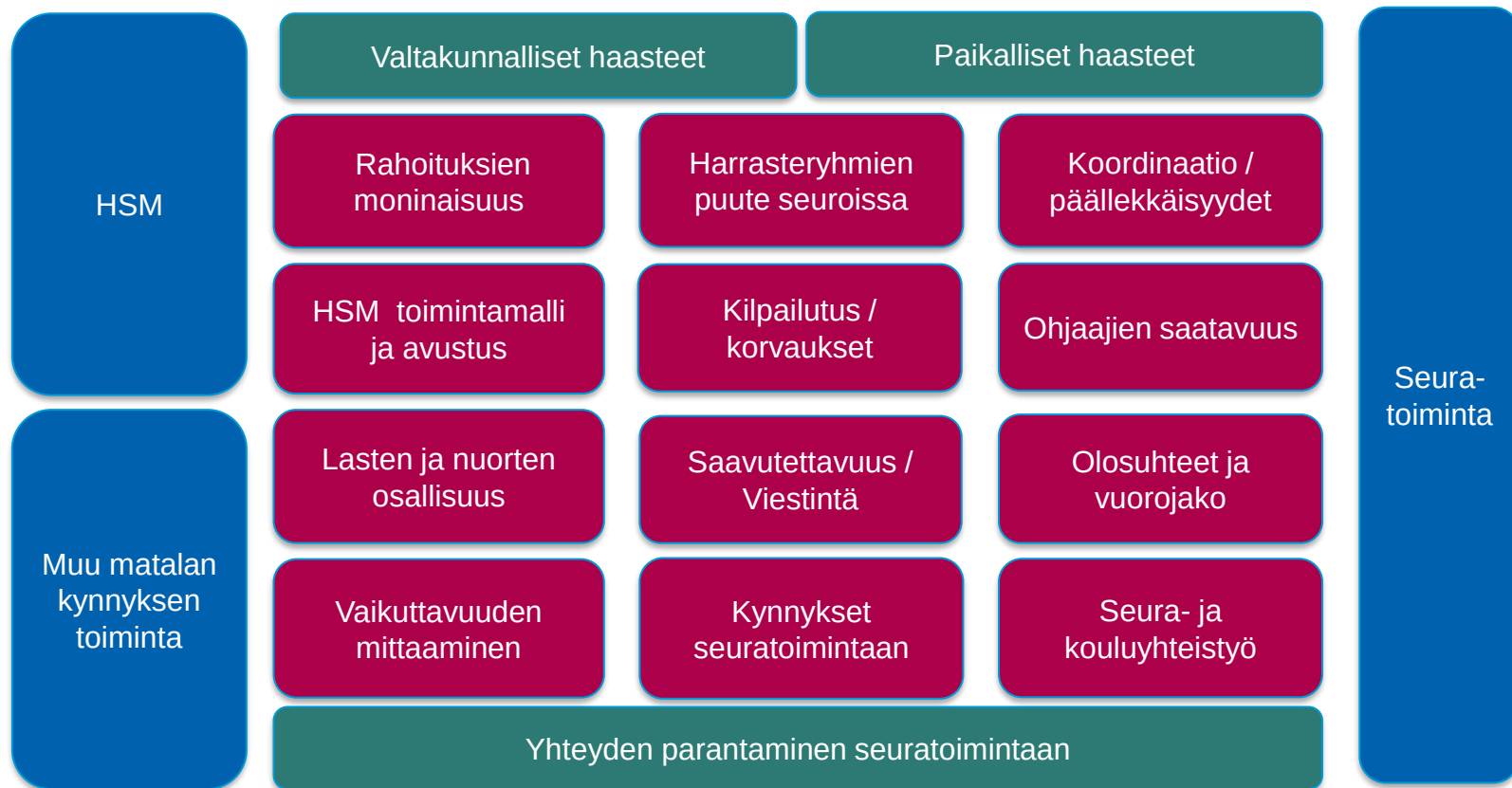
- **Tässä hankkeessa** = harrastuksia, joihin voi osallistua ilman aikaisempaa lajitaustaa ja toimintaa, johon on helppo tulla mukaan
- Toiminta on usein lähellä kotia tai koulua, maksutonta tai edullista, ja tiedot toiminnasta ovat helposti saatavilla.
- Matala kynnys ei tarkoita heikkolaatuista ohjausta tai höntsäilyä omin päin. Tyypillisiä nimityksiä matalan kynnyksen harrasteryhmille ovat esimerkiksi alkeis-, koulu-, harraste-, kunto-, puulaaki- ja kortteliliiga-ryhmät.
- Toiminnan intensiteetti on aina tavoitteelliseen kilpa- ja huippu-urheiluun tähtäävään valmennukseen verrattuna matalampi, mutta kisailu, kilpailu tai tavoitteellisuus voi kuulua toiminnan luonteeseen, jos niin katsotaan tarpeelliseksi.

Nykytilan analyysin toteutus

- Hankkeessa toteutettiin nykytilan analyysi yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa
- Analyysi kokosi yhteen tietoa suurten kaupunkien liikuntaharrastamisen kokonaisuudesta, harrastuspolkujen haasteista sekä liikuntaharrastamisen seurantaan ja arviointiin käytettävistä tietolähteistä ja mittareista
- Lisäksi analyysi toimi perustana hankkeessa toteutettaville kokonaisuuksille ja loi pohjan paikalliselle harrastuspolkujen kehittämistyölle hankekaupungeissa
- Seurakenttä ja kaupunkien liikuntapalvelut sekä Harrastamisen Suomen mallin työntekijät osallistuivat analyysin tekoon

Nykytilan analyysi – tunnistetut haasteet liikuntaharrastuksissa

02

Harrastuspolkujen kehittäminen

Harrastuspolkujen kehittäminen

- Harrastuspolkujen nykytilan tunnistaminen kaupungin matalan kynnyksen liikuntapalveluiden ja urheiluseuratoiminnan välillä on tärkeää, jotta harrastuspolkuja voidaan kehittää tarkoituksenmukaisemmaksi
- Kartoituksen puute voi johtaa resurssien tehottomaan käyttöön ja kohderyhmien tarpeiden huomioimatta jättämiseen
- Valtion rahoitusten tarkkarajaisuus vaikeuttaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä ja edistää ei-tarkoituksenmukaista siiloutumista
- Päällekkäisyydet, rinnakkaiset koordinaatiot ja katkokset harrastuspolulla aiheuttavat tehotonta resurssien käyttöä ja vaikeasti viestittävän palvelukentän

03

Harrastuspolun visiot

Kaupunkien näkemyksiä HSM:stä ja liikunnan harrastuspoluista

- Hankkeessa on tunnistettu kolme keskeistä kehittämiskohtaa HSM:n avustuskriteereissä ja harrastuspoluissa
- 1) HSM:n tiukat avustusehdot, jotka rajoittavat lyhempikestoista toimintaa ja voivat sulkea osan toimijoista pois HSM:sta. Kaupungit kaipaavat tarkempaa selkiinnyttämistä avustusehtoihin joustavuuden suhteen.
- 2) Tulisiko HSM-avustusta saada käyttää ilta- ja loma-ajantoimintaan, mikä ei vastaa HSM:n alkuperäistä ideaa, mutta voisi tehostaa harrastuspolkujen toimivuutta.
- 3) Valtion talousarvion hyväksyminen vuodeksi kerrallaan, mikä estää useampivuotisen avustuksen mahdollisuuden

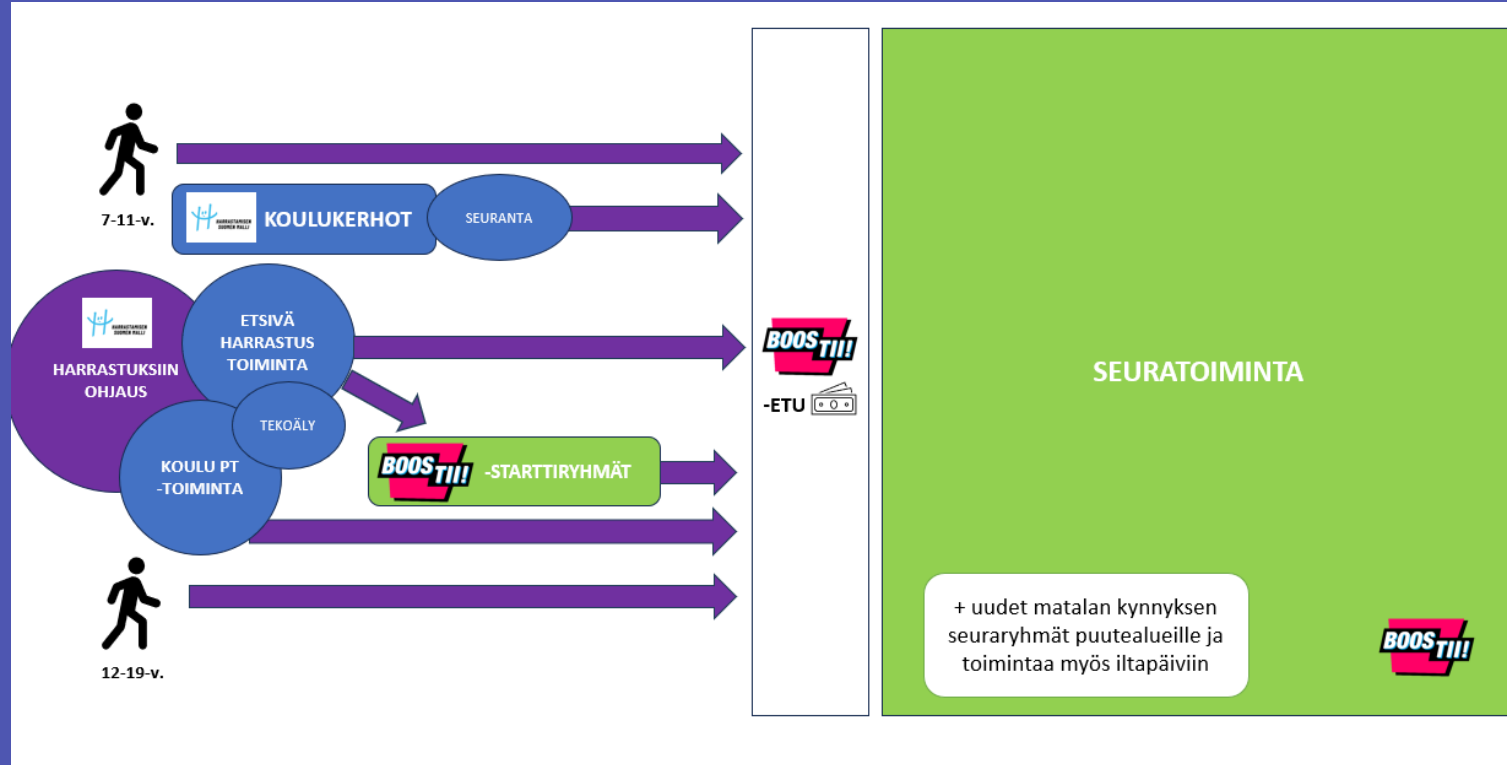
Ydinviestit seurojen näkökulmasta

Yhteenveto seurojen näkemyksistä harrastuspolusta:

- Seurojen ja kaupungin tiivis yhteistyö sekä yhteinen vuoropuhelu ovat avainasemassa.
- Harrastuspolut tulee rakentaa siten, että ne vastaavat sekä pitkäjänteisen harrastamisen että sisäänheittotuotteiden tarpeisiin.
- Toiminnan pitää olla saavutettavaa ja kiinnostavaa, erityisesti yläkouluikäisille.
- Etsivä harrastustoiminta ja huoltajien tukeminen ovat keskeisiä elementtejä onnistuneessa polutuksessa.
- Tilojen hyödyntäminen ja erilaisten kurssimuotoisten toimintojen järjestäminen lisäävät harrastamisen mahdollisuuksia.

Turku

Ydinnostot Turun harrastuspolusta

- Yhteensovitetaan liikunnallisia koulupäivän yhteydessä olevia kerhotoimintoja alueanalyysiin pohjautuen ja luodaan kerhoihin seurantajärjestelmä seuraharrastamattomien kartoittamiseksi ja ohjaamiseksi seuratoimintaan
- Panostetaan harrastuksiin ohjautumiseen alueellisen etsivän harrastustoiminnan avulla ja kehittämällä sähköinen Harrastuskoutsi -työkalu, joka ohjaa harrastamattomia lapsia ja nuoria heidän toiveiden ja tarpeiden pohjalta sopiviin Boostii-harrastuksiin seuroissa
- Tuodaan Boostii-edun piirissä olevaa seuratoimintaa jo iltapäiviin sekä lisätään ja tuetaan uusien seurojen harrasteryhmien syntymistä nuorille
- Toteutetaan 1-5 kerran Boostii-starttiryhmä, jotka ovat välimallin kokeiluryhmiä harrastamattomille ennen varsinaiseen seuratoimintaan siirtymistä, harrastamattomien ohjaaminen ryhmiin etsivästä harrastustoiminnasta

Jyväskylä

LASTEN JA NUORTEN OHJATUN LIIKUNNAN HARRASTUSPOLUN VISIO

Alueellinen harrastusohjaus

Harrastusohjaaja on oman alueen yhteyshenkilö, linkki lasten ja alueen toimijoiden välillä.

Harrastamattomuuden tunnistaminen ja puheeksi ottaminen

Harrastusohjaus

- Harrastusohjaaja
- KouluPT
- Koulunuorisohjaaja
- Nuorisohjaaja nuorisotiloilla
- Liikuntaneuvonta
- Wilmaviestintä

Tiivis yhteistyö:

- Oppilashuolto
- Hyvinvointialue, kouluterveydenhuolto

Matalan kynnyksen maksuttomat ryhmät

Koulupäivän yhteydessä olevat ryhmät:
Jyväskylän harrastamisen malli

Alueelliset harrastemessut
Seurojen ja kaupungin kanssa yhdessä

Iltaisin ja viikonloppuisin:
LiikuntaLaturi
LiikuntaVeturi

Erityistä tukea tarvitsevien lasten ryhmät
Jyväskylän harrastamisen malli
Jyväskylän liikuntapalveluiden ryhmät

Seuraharrastus

Harrasteryhmät
Seurojen omat iltapäiväryhmät

Tavoitteelliset ryhmät

Seurojen soveltavan liikunnan ryhmät

Ydinnostot Jyväskylän harrastuspolusta

- Vision keskiössä ovat alueelliset harrastuspolut ja monialainen yhteistyö
- Alueellisuuteen panostetaan alueellisten harrastusohjaajien avulla ja heidän työhönsä yhdistetään myös etsivää harrastustoimintaa
- Keskeisenä painopisteenä on myös panostaa erityistä tukea tarvitsevien harrastuspolkuun, jota toteuttaa ETT harrastusohjaaja
- Edellä mainittujen toimenpiteiden toteutumiseksi vaaditaan aiempaa vahvempaa seurayhteistyötä
- Seurojen roolia matalan kynnyksen toiminnan järjestämiseen korostetaan ja selvitetään erilaisia tuki- ja yhteistyömuotoja seurojen harrastetoiminnan aloittamiseen, kannustamiseen ja ylläpitämiseen

Helsinki

HARRASTUSPOLUN VISIO

Silta kaupungin matalan kynnyksen toiminnan ja seuraharrastamisen välillä

Matalan kynnyksen toiminta

- HSM
- Vimma-liikunta
- Puhti-liikunta
- Tapahtumat ja leirit

Harrastuksiin ohjaus tai ohjautuminen

- Koulu PT
- Etsivä harrastustoiminta
- Oma mielenkiinto
- Lajikokeilut
- Tapahtumat

Miten kaupunki voi tukea seuroihin ohjautumista?

- **Drop out -kohdeavustus 2024**
 - Avustusta myönnetään kehittämistyöhön, joka keskittyy esim. seuraaviin toimenpiteisiin
 - Seuran sisäisten harrastuspolkujen luominen/mallintaminen
 - Uudenlaiset ja monipuoliset tavat harrastaa tavoitteellisesti ja ei-tavoitteellisesti
 - Erilaiset tavat osallistua seuratoimintaan tavanomaisen liikuntaharrastustoiminnan lisäksi
- **Vastuullisuuspilotti syksy 2024**
 - Viiden kerran kehittämiskokonaisuus, joka keskittyy vastaamaan vapaaehtoistoiminnan muutokseen ja sen aiheuttamiin resurssihaasteisiin seuroissa yhteisövaikuttavuuden toimintamallia hyödyntäen. Tulevaisuudessa mahdollisesti mallin skaalaus seurakentälle laajemmin.
- **Monikulttuurinen seuratoiminta -koulutus syksy 2024**
 - Seuroille tarkoitettu maksuton koulutuskokonaisuus pureutuu monikulttuuriseen, monimuotoiseen ja vastuulliseen seuratoimintaan sekä tyttöjen harrastamisen edistämiseen.
- **Halu kartoittaa seurojen matalan kynnyksen toimintaa**
- **Kaupunki pyrkii tiivistämään seurayhteistyötä ja -viestintää, tavoitteena saada enemmän seuroja vahvempaan kumppanuuteen kaupungin kanssa.**
 - Seurafoorumin kehittäminen
 - Vuoden 2024 uutuuksena nuorten seuraparlamentti
- **Harrastukset.hel.fi -sivusto**
 - Kaupunki julkaisee harrastukset.hel.fi-sivustolla omia harrastuksiaan. Myös muut harrastusten järjestäjät voivat tuoda Helsingissä järjestämiään harrastuksia sivustolle.

Seuraharrastaminen

- Matalan kynnyksen toiminta
- Harrastetoiminta
- Kilpatoiminta
- Muut roolit seuroissa

Kehittämishankkeessa on tunnistettu, että vain vähän harrastajia ohjautuu matalan kynnyksen ryhmistä mukaan seuratoimintaan.

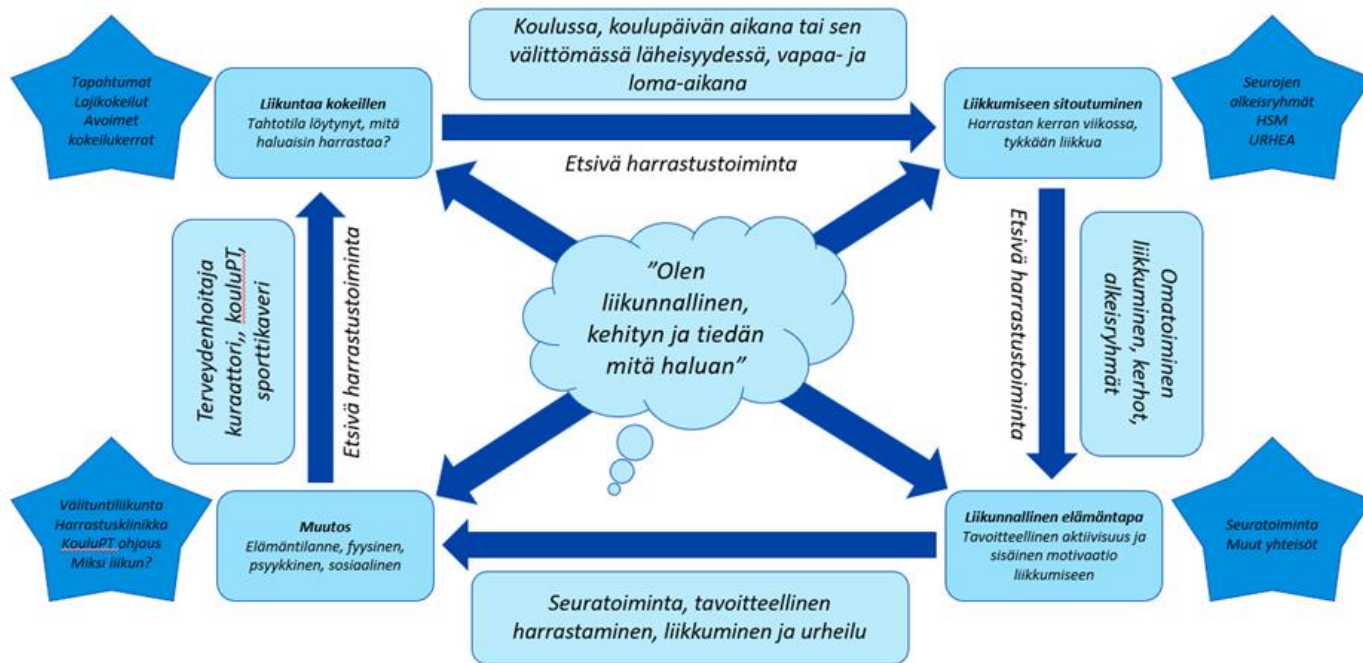
Ydinnostot Helsingin harrastuspolusta

- Keskiössä on rakentaa siltaa matalan kynnyksen toiminnan ja seuratoiminnan välille
- Harrastuspolkua on selkiytetty matalan kynnyksen toiminnan päällekkäisyyksien poistamisella ja koordinaation selkiyttämällä
- Kaupunki tukee seuroihin ohjautumista monin eri keinoin, kuten seurakoulutuksin, kohdeavustuksin ja uudenlaisin seurayhteistyön kehittämisen tavoin
- Keskeistä on tunnistaa seurojen matalan kynnyksen toimintaa paremmin ja vahvistaa seurayhteistyötä mm. yhteisövaikuttavuuden malliin perustuvan yhteistyön avulla

Vantaa

Vantaan nuorten ohjatun liikunnan harrastuspolun visio

Ydinnostot Vantaan harrastuspolusta

- Vantaan visio kuvaa sitoutumista liikunnalliseen elämäntapaan kehämäisenä prosessina, jossa elämäntilanteen muutokset tunnistetaan osana jatkumoa
- Sisältää neljä vaihetta: laji- ja liikuntakokeilut, liikuntaan sitoutuminen, liikunnallinen elämäntapa ja muutosvaihe
- Kaupungin tulee tarkastella, millaisilla resursseilla se panostaa eri vaiheisiin ja että onko polku eheä lasten ja nuorten näkökulmasta. Onko kaupungin palvelualueiden ja paikallisten harrastusten järjestäjien verkko yhtenäinen ja tarkoituksenmukainen?
- Liikunnan vision keskiössä on erityisesti liikunnallisuus sekä tiedot ja taidot “olen liikunnallinen, kehityn ja tiedän mitä haluan”

04

Yhteisövaikuttavuuden mallin kehittäminen

Yhteisövaikuttavuus

- Yhteisövaikuttavuus on tutkimukseen perustuva viitekehys ja tapa ratkaista tietoisesti yhdessä monimutkaisia ja moniulotteisia ongelmia, joihin liittyy usein monia eri toimijoita (kaupungin eri toimijat, 3. sektori, yksityinen sektori, hyvinvointialue)
- Yhteisövaikuttavuus syntyy näiden eri toimijoiden yhteiseen tavoitteeseen sitoutuneesta työstä
- Yhteisövaikuttavuusmallin tarkoituksena on luoda usean toimijan yhteistyötä mahdollistavat rakenteet ja ekosysteemi alueellisella tasolla → toimijoiden palvelut, toiminta ja resurssit muodostavat kokonaisuuden, joka toimii mahdollisimman vaikuttavasti yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi

Yhteisövaikuttavuus

1. YHTEINEN TAVOITE

Tulemme yhteen ja määrittelemme tavoitteen/ongelman ja luomme yhteisen vision sen ratkaisemiseksi.

2. TOISIAAN VAHVISTAVAT TOIMET

Oma toimintamme mahdollistaa muiden liittymisen työhön sekä onnistumisen siinä. Koordinaattiorakenne.

3. JAETUT YHTEISET MITTARIT

Seuraamme edistymistä yhteisillä mittareilla, mikä mahdollistaa jatkuvan oppimisen.

4. JATKUVA VUOROPUHELU

Rakennamme luottamusta ja suhteita kaikkien osallistujien kesken. Molemmiin suuntaista palautetta ja sitä seuraavia tekoja.

5. KEHITTÄMISEN TAUSTATUKI "Backbone"

Muodostamme tiimin, joka on omistautunut tukeman CI aloitteen työtä sen kaikissa vaiheissa pitkäjänteisesti

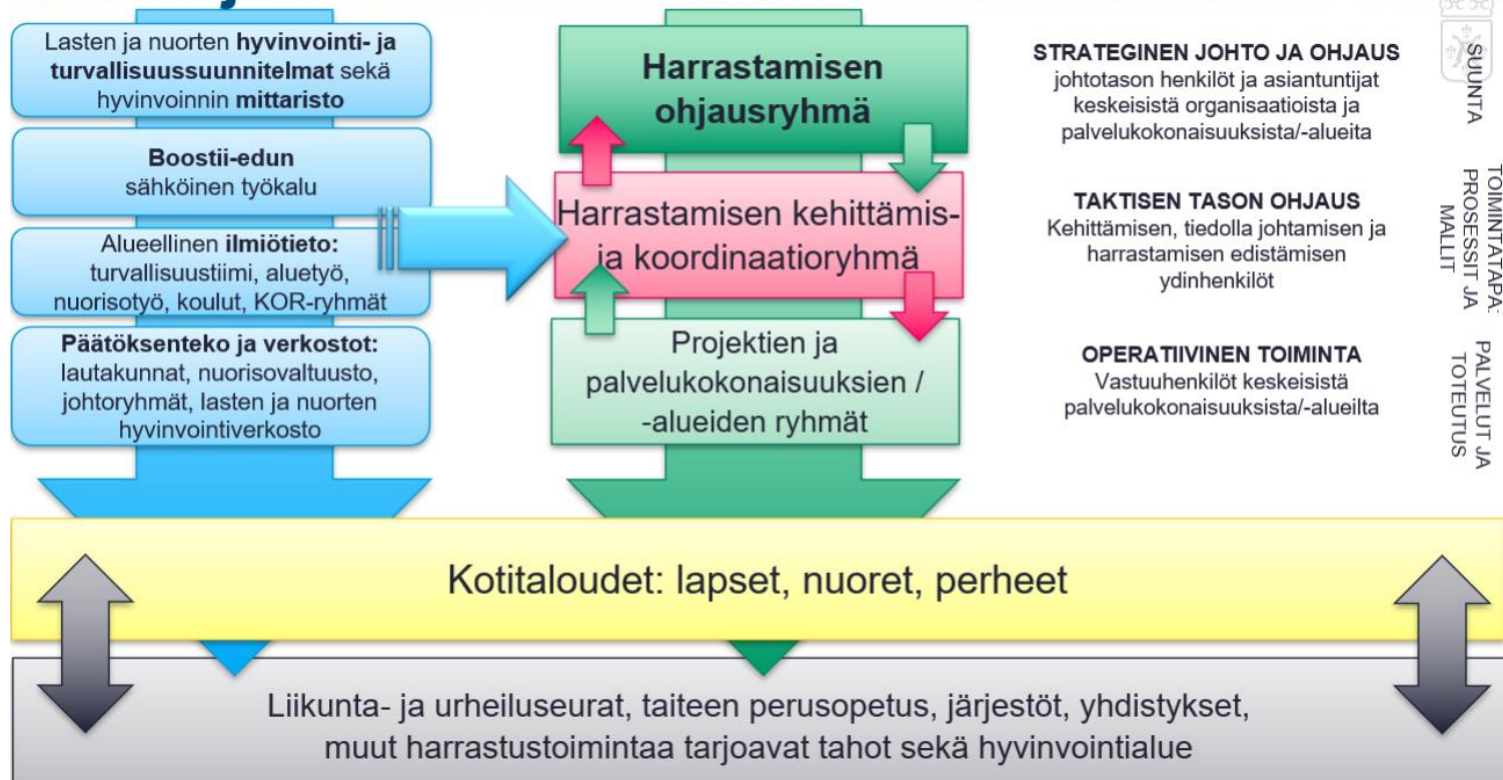
Yhteisövaikuttavuuden visioita harrastamisen viitekehyksessä

- Hankkeessa luotiin Itlan tuella visiokuvauksia paikallisista yhteiskehittämisen malleista, jotka tukevat harraspolkujen jalkauttamista paikallisiin toimintaympäristöihin (sis. oppilashuoltotyön ja etsivän harrastustoiminnan)
- Projektitiimi on luonut kaupungeissa valmiudet yhteensovittaa harrastamisen rakenteet, palvelut sekä toimijat
- Tavoitteena on ottaa yhteisövaikuttavuuden malli käyttöön kaupungeissa seuraavien viiden vuoden aikana

Esimerkki Turusta

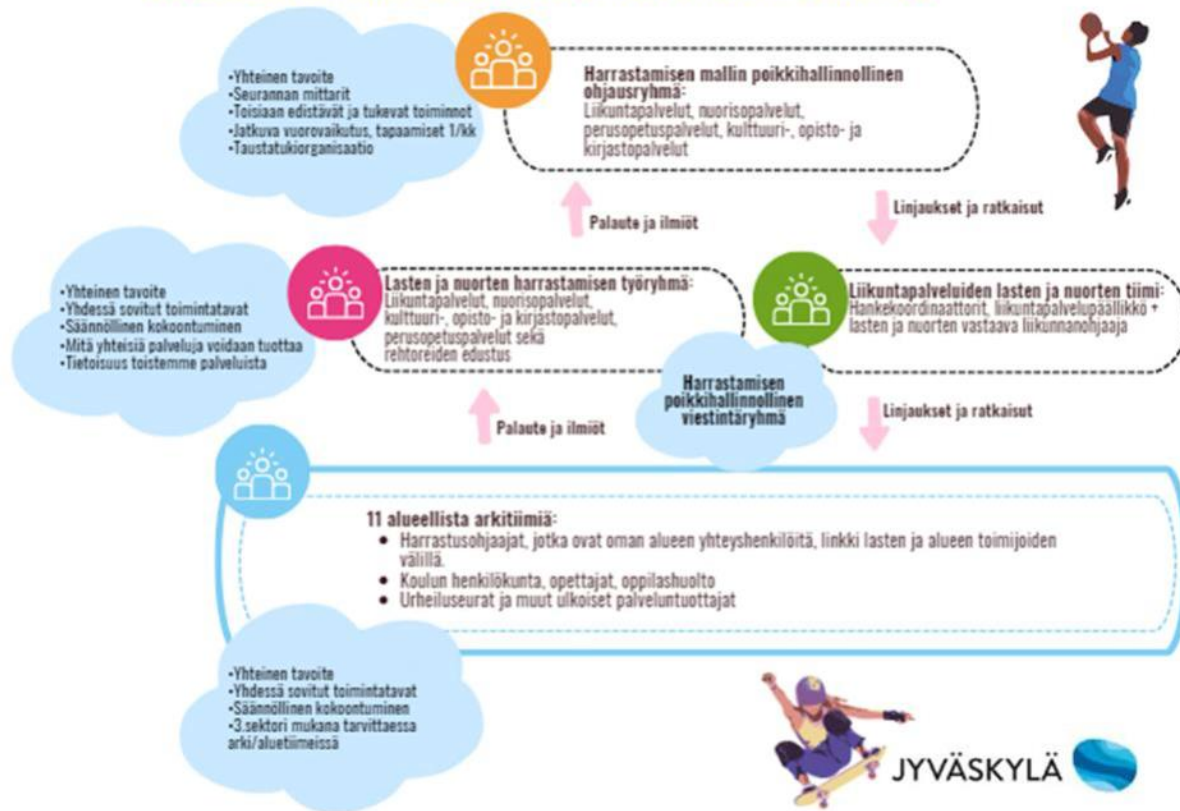
Lasten ja nuorten harrastamisen koordinaatio vol. 1

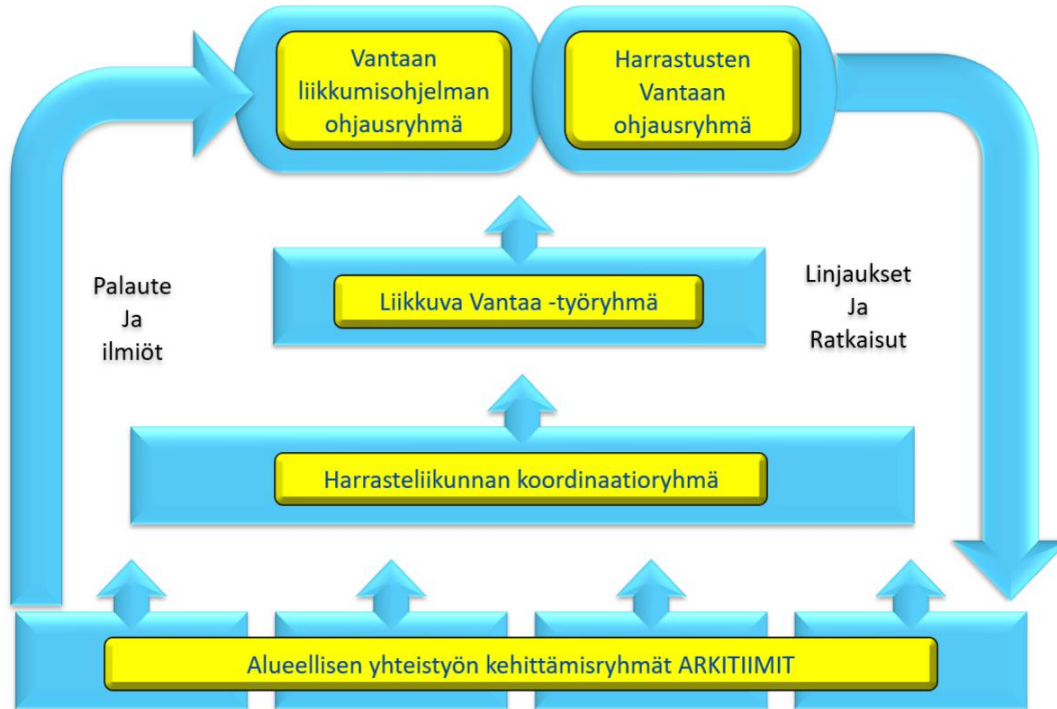
Esimerkki Jyväskylästä

YHTEISKEHITTÄMISMALLI JYVÄSKYLÄN HARRASTAMISEN MALLI

Esimerkki Vantaalta

05

**Harrastuspolun
visiota tukevat
hyvät käytänteet ja
toimintatavat**

Harrastepolun kokonaiskuva

Alueellisten ja paikallisten
harrastuspolkujen tunnistaminen
ja kehittämistoimenpiteet:

- sopivia ryhmiä katvealueille
- päällekkäisyyksien ehkäisy
- useamman harrastuskerran mahdollistaminen sitä toivoville

Sopimusmallit

- ostopalvelu
- harrasteseteli
- seurakumppanuus
- yhteistyöryhmät
- kaupunkien ja yritysten seurayhteistyö
- seurayhtymä tai -osuuskunta kumppanina

Vaihtoehtoiset mallit - HSM-ryhmät osana kaupungin tai seuran toimintaa

Tukitoimenpiteet

- alueellisen vuorojaon kehittäminen
- avustukset
- avustusyhteistyö yli kaupungin palvelualue rajojen

Vaikuttavuuden seuranta

Mittarit

- määrälliset
 - kustannusvaikuttavuus ja -tehokkuus
 - (liikuntaa) harrastamattomien määrä
 - harrastajamäärät ja muutokset
 - Move! -mittaukset
 - (alueen) sosioekonominen rakenne
 - ryhmien täyttöaste (vrt. optimaalinen)
- laadulliset
 - kokemukset harrastamisesta
- kaupunkien väliset vertailut
- lajikokeilujen kartoitustyökalu (liite 1)

Harrastuksiin ohjaus

- alueellinen harrastustarjotin
- etsivä harrastustoiminta
 - alueellinen harrastusetsivä
 - elintapaohjaus (kouluPT)
- viisiportainen tuen asteikko (liite 2)
- monialainen yhteistyö
- rakennemalli eli koulun ja harrastustoiminnan aikataulujen yhteensovittaminen

Yhteisövaikuttavuus

Hyvät käytännöt

- kaupunkien välinen yhteistyö
- palvelualueiden välinen yhteistyö
- alueellinen monialainen yhteistyö
- alueellisen seurayhteistyö

06

Kehittämissuosituksset

Kehittämissuositukset 1/3

Hankkeen aikana ilmeni useita keskeisiä havaintoja ja kehitysehdotuksia, jotka keskittyivät urheiluseurojen ja kaupunkien yhteistyön parantamiseen harrastuspolkujen kehittämisessä:

1. Matalan kynnyksen toiminnan tunnistaminen:

Urheiluseurojen matalan kynnyksen toiminnan merkitys korostui, sillä se auttaa vähentämään kaupungin ja seurojen toiminnan päällekkäisyyksiä ja tukee palveluiden kehittämistä. Tieto olemassa olevista toiminnoista on tärkeää myös yhteistoiminnan ja koordinaation parantamiseksi.

2. Tiedolla johtaminen ja pitkäjänteinen kehittäminen:

On tärkeää kerätä ja hyödyntää tietoa harrastajamääristä, ikäryhmistä, drop-outista ja sosioekonomisista taustoista, jotta toimintaa voidaan kehittää tarkoituksenmukaisemmin. Tämä auttaa myös kaupunkien ja seurojen välistä yhteistä suunnittelua ja pitkäjänteistä kehittämistä.

3. Harrastamisen Suomen mallin joustavuus:

Avustusehtoja tulisi selkiyttää ja joustavoittaa, jotta lyhyemmät toimintajaksot ja ilta-aikaan sijoittuva toiminta voisivat toteutua. Erityisesti loma- ja ilta-ajan toiminnan tukeminen olisi tärkeää ilman, että se heikentäisi perustoimintaa.

Kehittämissuositukset 2/3

4. Seurojen ja kaupunkien yhteistyö ja koordinointi:

Tiivis yhteistyö seurojen, kaupungin ja koulujen välillä parantaa harrastuspolkujen sujuvuutta. Byrokratian vähentäminen ja seurojen rekrytoinnin ja koulutuksen tuki lisäävät toiminnan houkuttelevuutta. Tämä edistää lasten siirtymistä seuraharrastuksiin.

5. Yhteisövaikuttavuus ja toimintamallien kehittäminen:

Kaupunkien välinen oppimis- ja yhteistyöverkosto luo mahdollisuuksia jakaa hyviä käytäntöjä ja kokemuksia. Yhteiskehittäminen lisää toimintamallien yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja soveltamismahdollisuuksia eri kaupungeissa.

6. Ohjaajapolkujen ja viestinnän kehittäminen:

Seurojen tulisi luoda selkeät ja joustavat harrastuspolut, jotka mahdollistavat siirtymisen eri intensiteettitasojen välillä. Viestinnän kehittäminen ja ohjaajapolkujen selkeyttäminen on myös tärkeää, jotta kaikki osapuolet ymmärtävät polun mahdollisuudet ja jatkovaihtoehdot.

Kehittämissuositukset 3/3

7. Pirstaleisuuden vähentäminen ja alueellinen yhteistyö:

Alueellisen koordinoinnin parantaminen ja sidosryhmien yhteistyön lisääminen auttaa vähentämään alueellista pirstaleisuutta ja parantaa harrastuspolkujen toimivuutta.

8. Kaupunkien ja seurojen pitkäjänteinen yhteistyö:

Selkeät ja yhteisesti sovitut tavoitteet, vastuujako ja käytäntöjen hyödyntäminen vahvistavat yhteistyötä ja tekevät siitä vaikuttavampaa. Suunnitelmallisuus parantaa yhteistyön vaikuttavuutta ja seurojen yhteiskuntavastuuta.

9. Seuraviestinnän ja -koordinaation parantaminen:

Seuraviestinnän kehittäminen ja sosiaalisen median hyödyntäminen voivat parantaa tavoitettavuutta. Seurarekisteri ja aluekokoukset tarjoavat mahdollisuuden seurojen osallistamiseen ja uuden toiminnan käynnistämiseen.